

การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน
ตำบลท่ามะนาว อำเภอย้ายบาตล จังหวัดลพบุรี*

BUDDHADHAMMA APPLICATION FOR COMMUNITY STRENGTHENCE
PROMOTION OF THAMANOW SUB-DISTRICT CHAIBADARN DISTRICT
LOPBURI PROVINCE

บงกช บวรฤกษ์, พงศ์พัฒน์ จิตตานุรักษ์, สุริยา รักษาเมือง
Bongkot Borwornrerk, Phongphat Chittanurak, Suriya Raksamueng
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Corresponding Author E-mail: bua400@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาระดับความเข้มแข็งของชุมชน 2. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักสราณียธรรม 6 กับความเข้มแข็งของ และ 3. ศึกษาแนวทางการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลท่ามะนาว อำเภอย้ายบาตล จังหวัดลพบุรี ดำเนินการวิจัยแบบผสานวิธี เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 346 คน และสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 10 รูปหรือคน

จากการวิจัยพบว่า 1. การส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลท่ามะนาว อำเภอย้ายบาตล จังหวัดลพบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับดังนี้ มิติด้านความมั่งคั่ง รองลงมาคือ มิติด้านความยั่งยืน มิติด้านความมั่นคง 2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสราณียธรรม 6 กับการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน พบว่า หลักสราณียธรรม 6 โดยภาพรวม กับการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลท่ามะนาว อำเภอย้ายบาตล จังหวัดลพบุรี มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านศีลสามัญญตา (อยู่ในกฎระเบียบ) ด้านเมตตาโมกกรรม (ปรารถนาดี) ด้านเมตตาวิจิตรกรรม (วาจาดี) สาธารณโภคี (การรู้จักแบ่งปัน) ส่วนเมตตาภายกรรม (ประพฤติดี) และทิวฐิสามัญญตา (เห็นดีงาม) มีความสัมพันธ์ในเชิงบวกในระดับน้อย ตามลำดับ 3. แนวทางการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ดังนี้ ความเข้มแข็งของชุมชนตำบลท่ามะนาว อำเภอย้ายบาตล จังหวัดลพบุรี ผลมาจากนำหลักสราณียธรรม 6 เป็นเงื่อนไขในการนำเข้ามาประยุกต์เพื่อให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชน ทั้งในมิติด้าน

ความมั่นคง มิติด้านความมั่งคั่ง และมิติด้านความยั่งยืน โดยหลักสารานิยธรรม 6 อันเป็นปัจจัยให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรียิ่งขึ้น ประกอบด้วย ประชาชนในชุมชนมีการประพฤติดีทางกาย ประพฤติดีทางวาจา ประพฤติดีทางใจ มีการแบ่งปัน การเคารพพระเบียบร่วมกัน และการมีความเห็นร่วมกัน

คำสำคัญ: การประยุกต์; หลักพุทธธรรม; ความเข้มแข็งของชุมชน

Abstract

Objectives of this research papers were: 1. To study the level of community strength, 2. To study the relationship between Saraniyadhamma 6 principles and the strength of, and 3. To study the application of Buddhist principles to promote the strength of the community at Tambon Tha Manao, Amphoe Chai Badan, Lop Buri Province, conducted by the mixed research methods. The quantitative research collected data from 346 samples and in-depth interviewing 10 key informants for the qualitative research.

Results were found that: 1. The promotion of community strength at Tha Manao Sub-District, Chai Badan District, Lop Buri Province was at a high level, ranked as follows: Wealth, Sustainability, and Security. 2. The relationship between the 6 Saraniyadhamma principles and community strength showed that the overall relationship between the 6 Saraniyadhamma principles and the strengthening of the community in Tha Manao Sub-District, Chai Badan District, Lop Buri Province was moderately positive. When considering each aspect, it was found that the aspect of Silasamanyata, moral conduct, in accordance with the rules, Mettamanokamma, loving-kindness, well wishing, Mettavacikamma, good speech, and Sataranabogi, knowing how to share. Mettakayakamma, behaving well, and Diddtisamanyata, common view ,seeing goodness, the relationship was slightly positive, respectively. 3. The guidelines for applying Buddhist principles to promote community strength were as follows: The strength of the community of Tha Manao Sub-district, Chai Badan District, Lop Buri Province, was the result of applying the 6 Saraniyadhamma principles as a condition for applying them to create community strength. In terms of security, wealth, and sustainability. The 6 Saraniyadhamma principles, which were factors for the strength of the

community of Tha Manao Sub-district, Chai Badan District, Lop Buri Province, consisted of people in the community behaving well physically, verbally, and mentally, sharing, respecting mutual rules, and having shared opinions.

Keywords: Application; Buddhadhamma; Community Strengthenance

บทนำ

ปัญหาที่เกิดขึ้นของชุมชนในประเทศไทยนั้นขาดการแก้ไขกันอย่างจริงจัง และขาดแนวทางในการดำเนินการแก้ไขอย่างเป็นระบบ ชุมชนขาดการสนับสนุนจากภาครัฐอย่างเป็นรูปธรรม และชุมชนไม่สามารถบูรณาการศาสตร์ต่าง ๆ และบริบทของสังคมเพื่อนำไปแก้ไขปัญหาได้ด้วยตนเองอันเนื่องมาจากชุมชนไม่เข้มแข็ง และขาดขีดความสามารถที่ควรจะเป็น ดังนั้นการส่งเสริมและสนับสนุนให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งกล่าวคือ การที่สมาชิกในชุมชนมีความสามารถบริหารจัดการอย่างต่อเนื่อง มีวัตถุประสงค์ร่วมกันเข้าร่วมคิด ร่วมทำ มีการเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติความเป็นชุมชนจะทำให้มีศักยภาพในการแก้ไขปัญหาวิกฤตในลักษณะต่างๆ ได้ (ประเวศ วะสี, 2553) สอดคล้องกับรายงานสรุปผลการดำเนินการตามยุทธศาสตร์ชาติ ที่พบว่า การส่งเสริมภาคีการพัฒนาให้มีบทบาทในการพัฒนาสังคมมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง ยังมีข้อจำกัดเกี่ยวกับการจัดระบบข้อมูลและฐานข้อมูลภาคประชาสังคมเพื่อการพัฒนา การสนับสนุนทรัพยากรการดำเนินงานในหลากหลายรูปจากหลายภาคส่วน การเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้และการพัฒนาศักยภาพภาคประชาชนอย่างต่อเนื่อง และกฎ ระเบียบที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคม ประกอบกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อโควิด-19 ส่งผลให้ภาคประชาสังคมเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมลดน้อยลง อย่างไรก็ตามในช่วงสถานการณ์ดังกล่าว แสดงให้เห็นถึงพลังความร่วมมือ ระหว่างภาครัฐ องค์กรชุมชน ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมในการช่วยเหลือ ดูแลประชาชนทั้งผู้ที่เจ็บป่วย และผู้ที่ได้รับผลกระทบอย่างเข้มแข็งและกว้างขวาง ช่วยเติมเต็มการทำงานซึ่งกันและกัน (สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ, 2565)

สำหรับตำบลท่ามะนาวเป็นอีกชุมชนหนึ่งซึ่งพยายามแก้ปัญหาของชุมชนเองผ่านโครงการกระบวนการแก้จนคนท่ามะนาว ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี โดยมีการจัดตั้งตลาดประชารัฐคนไทยยิ้มได้ ตลาดผ้าขาวม้า นิทรรศการการเผาถ่านไบโอชาร์ สินค้าจากชุมชน มีกลุ่มเกษตรกรวิสาหกิจเกษตรปลอดภัย ผู้ประกอบการ OTOP กลุ่มปลูกผักแปลงใหญ่ โรงเรือนอัจฉริยะ (Smart Farm) พาราโบลาโดม (โรงอบแห้งพลังงานแสงอาทิตย์) โซล่าเซลล์ลอยน้ำ สร้างพื้นที่เรียนรู้ชุมชนต้นแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิต โคก หนอง นา (สำนักข่าวกรมประชาสัมพันธ์, 2567)

จากการศึกษาค้นคว้าที่ผ่านมายังไม่พบการวิจัยเกี่ยวกับการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนโดยการประยุกต์หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา การวิจัยครั้งนี้จะเป็นการนำสาราณียธรรม 6 ซึ่งเป็นหลักการอยู่ร่วมกัน ได้แก่ 1. เมตตาการุณยธรรม ช่วยเหลือกิจธุระของผู้ร่วมหมู่คณะด้วยความเต็มใจ แสดงกิริยาอาการสุภาพ เคารพนับถือกัน 2. เมตตาวิจิตรธรรม ช่วยบอกแจ้งสิ่งที่ประโยชน์ สั่งสอน แนะนำตักเตือน ด้วยความหวังดี วาจาสุภาพ 3. เมตตาเมตตาธรรม ตั้งจิตปรารถนาดี คิดทำสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่กัน มองกันในแง่ดี มีหน้าตายิ้มแย้มแจ่มใสต่อกัน 4. สาราณโภคิตา เมื่อได้สิ่งใดมา ไม่หวงไว้ผู้เดียวนำมาแบ่งปันเฉลี่ยแจกจ่ายให้ได้มีส่วนร่วมใช้สอยบริโภคทั่วกัน 5. สีสสามัญญตา มีความประพฤติสุจริตดีงาม ถูกต้องตามระเบียบวินัย ไม่ทำตนให้เป็นที่ยกย่องของหมู่คณะ 6. ภิภูสามัญญตา เห็นชอบร่วมกันในข้อที่เป็นหลักการ อันจะนำไปสู่ความหลุดพ้นสิ้นทุกข์ ขจัดปัญหา (ที.ปา. (ไทย) 11/317/257) มาศึกษาร่วมกับหลักการบริหารจัดการด้านอื่นซึ่งจะทำให้ชุมชนมีการพัฒนาอย่างรอบด้าน รอบครอบ และมีความยั่งยืนซึ่งจะเป็นการเสริมสร้างทุนทางสังคม ด้วยการเสริมสร้างศักยภาพและความสามารถของประชาชน ส่งเสริมการรวมตัวจัดตั้งเป็นกลุ่ม/องค์กร และเข้ามามีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศ โดยภาครัฐให้การสนับสนุน สร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเข้าร่วมเป็นหุ้นส่วนการพัฒนาในทุกมิติ มีการบูรณาการการทำงานระหว่างภาครัฐ ภาควิชาการ ภาคประชาสังคม และภาคธุรกิจเอกชนบนฐานข้อมูลที่ครบถ้วนและนำเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาช่วยสร้างพื้นที่สาธารณะ เพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เชื่อมประสานการทำงานร่วมกันเพื่อสร้างสังคมแห่งการให้และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญให้ภาคีการพัฒนา มีบทบาทในการพัฒนาสังคมอย่างต่อเนื่อง โดยการศึกษาครั้งนี้จะทำให้ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี ซึ่งสามารถนำไปเป็นต้นแบบในการบริหารจัดการชุมชน การพัฒนาชุมชนในตำบลอื่นอีกต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักสาราณียธรรม 6 กับความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี
3. เพื่อศึกษาแนวทางการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ทั้งการวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากร ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี จำนวน 2,543 คน (กระทรวงสาธารณสุข, 2567)

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างด้วยสูตรของ Yamane (1973) ได้ตัวอย่าง จำนวน 346 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน

2.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 รูปหรือคน ประกอบด้วย ผู้นำชุมชน จำนวน 3 คน ประชาชน จำนวน 3 คน นักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านรัฐประศาสนศาสตร์ จำนวน 2 คน นักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 2 รูปหรือคน โดยใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถาม ประกอบด้วย 1. ปัจจัยส่วนบุคคล
2. หลักสารณียธรรม 6 และ 3. การส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน

3.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้แบบสัมภาษณ์

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การวิจัยเชิงปริมาณ เก็บจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 346 คน

4.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 รูปหรือคน

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิจัยเชิงปริมาณ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา และสถิติอนุมานหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป

5.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ สังเคราะห์แบบสัมภาษณ์ตามวัตถุประสงค์ โดยใช้เทคนิค การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท (Context)

ผลการวิจัย

1. การส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี
ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน
ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี โดยภาพรวม

การส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลท่ามะนาว อำเภอ ชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี		ระดับการปฏิบัติ		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑.	มิติด้านความมั่นคง	๓.๒๙	๐.๘๒	ปานกลาง
๒.	มิติด้านความมั่งคั่ง	๓.๖๗	๐.๖๖	มาก

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี โดยภาพรวม (ต่อ)

การส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลท่ามะนาว อำเภอ		ระดับการปฏิบัติ		
ชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๓.	มิติด้านความยั่งยืน	๓.๕๘	๐.๖๘	มาก
ภาพรวมการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน		๓.๕๑	๐.๖๑	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า การส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.51$, $S.D.=0.61$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมาก 2 ด้านได้แก่ มิติด้านความมั่นคง ($\bar{X}=3.67$) รองลงมาคือ มิติด้านความยั่งยืน ($\bar{X}=3.58$) และอยู่ในระดับปานกลาง 1 ด้านได้แก่ มิติด้านความมั่นคง ($\bar{X}=3.29$) ตามลำดับ

2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสราณียธรรม 6 กับการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี พบว่า หลักสราณียธรรม 6 โดยภาพรวม กับการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง ($R=.631^{**}$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านศีลสามัญญตา (อยู่ในกฎระเบียบ) มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง ($R=.584^{**}$) รองลงมาคือ ด้านเมตตาโมกขกรรม (ปรารถนาดี) มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง ($R=.578^{**}$) ด้านเมตตาจริกรรม (วาจาดี) มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง ($R=.556^{**}$) สาธารณโภคี (การรู้จักแบ่งปัน) มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง ($R=.529^{**}$) เมตตาภยกรรม (ประพฤติดี) มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับน้อย ($R=.447^{**}$) และทวิญญูสามัญญตา (เห็นดีงาม) มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับน้อย ($R=.291^{**}$) ตามลำดับ

3. แนวทางการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี สามารถอธิบายความสัมพันธ์ได้ดังนี้ ทั้ง 6 ด้านสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้ 1. เมตตาภยกรรม การประพฤติดีทางกาย ประกอบด้วย มีการประพฤติตนอยู่ในหลักของศีล 5 การแสดงออกถึงความเมตตาแก่เพื่อนในสังคมเดียวกันทั้งต่อหน้าและลับหลัง มีกิริยาอาการสุภาพไม่วะรานหรือทำให้คนอื่นเดือดร้อน มีความเอื้อเฟื้อเพื่อแผ่รับฟังปัญหาของทุกคนในชุมชน ตั้งใจช่วยเหลือทุกคนที่อยู่ในชุมชน หรือนอกชุมชนที่ตกทุกข์ได้ยาก แสดงกิริยาด้วยความสุภาพ เคารพนับถือกันทั้งต่อหน้าและลับหลัง 2. เมตตาจริกรรม การประพฤติดีทางวาจา ประกอบด้วย การช่วยบอกสิ่งที่เป็นประโยชน์ แนะนำตักเตือนในทางที่ถูกที่ควรแก่เพื่อนในสังคม ไม่พูดคำหยาบคาย พูดแต่คำสุภาพ นุ่มนวล มีประโยชน์ และถูกกาลเทศะ การกล่าววาจาที่สุภาพต่อกัน ไม่กล่าวร้ายหรือพูดคำหยาบ ตั้งจิตเมตตาต่อทุกคนเป็นส่วนหนึ่งของสังคมที่ต้องอยู่

ร่วมกันอย่างสันติสุข พุดด้วยความจริงที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและส่วนรวม พุดด้วยหลักการที่ถูกต้องเพื่อเสริมสร้างความปรองดองในชุมชน 3. เมตตามโนกรรม การประพฤติดีทางใจ ประกอบด้วย มีความเห็นถูกต้องเป็นสัมมาทิฐิ คือเข้าใจในกฎของกรรมว่าทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ไม่คิดโลภมากอยากได้ของคนอื่นและไม่พยายามพองร้ายเขา มองโลกในแง่ดี มีหน้าตายิ้มแย้ม แจ่มใสต่อเพื่อนในสังคม รู้จักให้ออกาสและให้อภัยต่อกันและกันอยู่เสมอ มีจิตอาสาจิตสาธารณะช่วยเหลือสังคม เอาใจเขามาใส่ใจเราเพื่อให้อยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติสุข 4. สาธารณโภคิตา การแบ่งปัน ประกอบด้วย รู้จักแบ่งปัน ช่วยเหลือเจือจานแม้ว่าจะเป็นสิ่งของเล็กน้อยก็ตาม พร้อมเสียสละเวลาในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนและสังคม เสียสละสิ่งของให้เป็นของกองกลางเพื่อการใช้สอยบริโภคร่วมกัน การแบ่งงานกันทำแบ่งผลประโยชน์อันเกิดขึ้นต่อกันอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม การแบ่งปันด้านปัจจัย 4 ทั้งอาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่มและยารักษาโรค ไม่เอาวัดเอาเปรียบและมีความเสมอภาคต่อกัน เอื้อเฟื้อซึ่งกันและกัน 5. สีลสามัญญตา การเคารพระเบียบร่วมกัน ประกอบด้วย เคารพ รักษาระเบียบวินัยของส่วนรวมเสมอ การประพฤติที่สุจริตตั้งงามมาตลอด ปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายอย่างตรงไปตรงมา รักษาระเบียบวินัยของชุมชนเคารพในสิทธิเสรีภาพของสมาชิก ไม่ก้าวก่ายหน้าที่กันไม่ถือตนว่าตัวเองยิ่งใหญ่กว่าผู้อื่น ไม่ถืออภิสิทธิ์ใดเหนือคนอื่นไม่ทำตนให้เป็นที่น่ารังเกียจหรือเสื่อมเสียแก่ชุมชน 6. ทิฐิสามัญญตา การมีความเห็นร่วมกัน ประกอบด้วย ยึดหลักการประนีประนอมเพื่อช่วยให้ชุมชนและสังคมเกิดความยุติธรรม สร้างการมีส่วนร่วมให้ทุกคนเข้ามาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ตกลงและให้ความสำคัญในหลักการของชุมชนเป็นลำดับแรก การขับเคลื่อนชุมชนตามมติที่มีความเห็นร่วมกัน รู้จักแสวงหาจุดร่วมและ สงวนไว้ซึ่งจุดต่างของกันและกัน ไม่ยึดถือความคิดของตนเป็นใหญ่รู้จักยอมรับฟังความคิดเห็นของคนอื่น

อภิปรายผลการวิจัย

1. การส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.51$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมาก 2 ด้านได้แก่ มิติด้านความมั่งคั่ง โดยชุมชนปลอดภัยและปลอดภัยเสพติดมีการบริหารจัดการชุมชนโดยยึดหลักประชาธิปไตยและมีความมั่นคงทางอาหารและความมั่นคงในชีวิตและทรัพย์สิน รองลงมาคือ มิติด้านความยั่งยืน โดยชุมชนมีการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนเพื่อให้มีความเข้มแข็ง มีแหล่งทุนในชุมชนเพื่อคอยช่วยเหลือคนที่ลำบากและมีการส่งเสริมโอกาสในการประกอบอาชีพและลดความเหลื่อมล้ำในชุมชน และอยู่ในระดับปานกลาง 1 ด้านได้แก่ มิติด้านความมั่นคง โดยชุมชนมีการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้คงอยู่ชั่วลูกชั่วหลาน ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเครือข่ายภาคีการพัฒนาจากทุกภาคส่วน

มีการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาสู่การปฏิบัติ ตามลำดับ สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาบรรพต กิตติปัญญา (2565) พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลสาริกา อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย=3.23, S.D.=0.699 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ค่าเฉลี่ย=3.44, S.D.=0.970 ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ค่าเฉลี่ย=3.40, S.D.=1.062 ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ค่าเฉลี่ย=3.06, S.D.=0.823 และด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ค่าเฉลี่ย=3.04, S.D.=0.764 ทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง

2. หลักสาราณียธรรม 6 โดยภาพรวม กับการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านศีลสามัญญดา (อยู่ในกฎระเบียบ) มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง รองลงมา ด้านเมตตาโมกขกรรม (ปรารถนาดี) มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง ด้านเมตตาจริกรรม (วาจาดี) มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง สาธารณโภคี (การรู้จักแบ่งปัน) มีความสัมพันธ์ในเชิงบวกในระดับปานกลาง เมตตากายกรรม (ประพฤติดี) มีความสัมพันธ์ในเชิงบวกในระดับน้อย และทิวฐิสามัญญดา (เห็นดีงาม) มีความสัมพันธ์ในเชิงบวกในระดับน้อย ตามลำดับ สอดคล้องกับงานวิจัยของณัชชา อมราภรณ์ (2564) ที่พบว่า หลักสาราณียธรรม 6 ประกอบด้วย เมตตากายกรรม เมตตาจริกรรม เมตตาโมกขกรรม สาธารณโภคีตา ศีลสามัญญดา ทิวฐิสามัญญดา มีอิทธิพลทางตรงส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรมหาวิทยาลัยสงฆ์ในประเทศไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

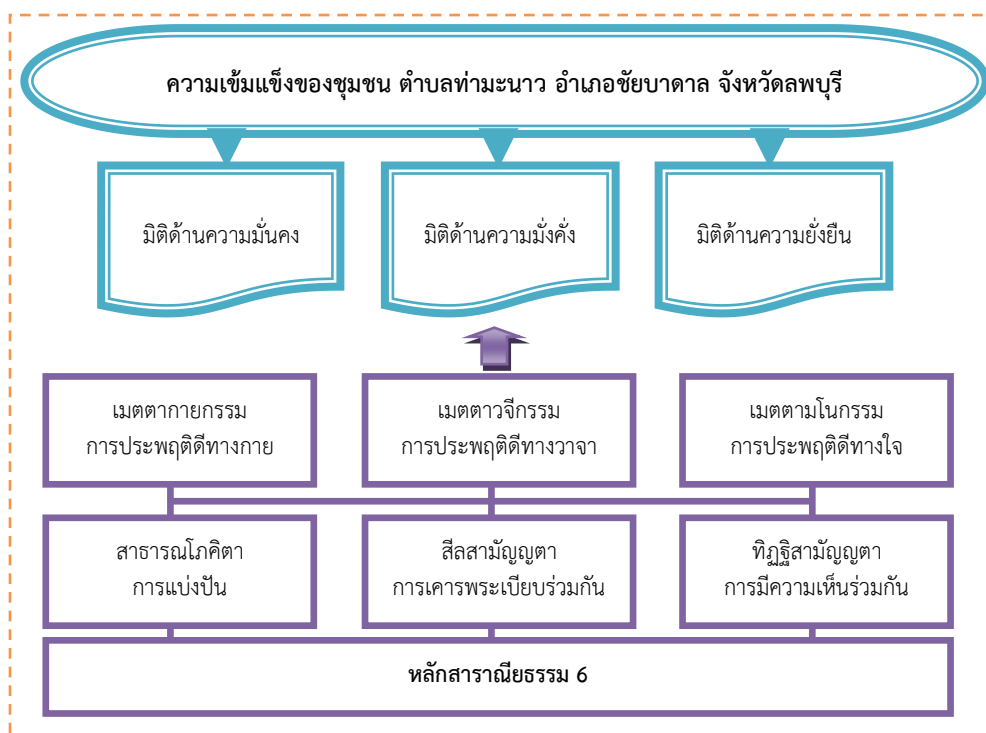
แนวทางการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี ทั้ง 6 ด้านสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้ 1. เมตตากายกรรม การประพฤติดีทางกาย ประกอบด้วย มีการประพฤติตนอยู่ในหลักของศีล 5 การแสดงออกถึงความเมตตาแก่เพื่อนในสังคมเดียวกันทั้งต่อหน้าและลับหลัง มีกิริยาอาการสุภาพไม่ว่าระรานหรือทำให้คนอื่นเดือดร้อน มีความเอื้อเฟื้อเพื่อแผ่รับฟังปัญหาของทุกคนในชุมชน ตั้งใจช่วยเหลือทุกคนที่อยู่ในชุมชนหรือนอกชุมชนที่ตกทุกข์ได้ยาก แสดงกิริยาด้วยความสุภาพ เคารพนับถือกันทั้งต่อหน้าและลับหลัง 2. เมตตาจริกรรม การประพฤติดีทางวาจา ประกอบด้วย การช่วยบอกสิ่งที่เป็นประโยชน์ แนะนำตักเตือนในทางที่ถูกที่ควรแก่เพื่อนในสังคม ไม่พูดคำหยาบคาย พูดแต่คำสุภาพ นุ่มนวล มีประโยชน์และถูกกาลเทศะ การกล่าววาจาที่สุภาพต่อกัน ไม่กล่าวร้ายหรือพูดคำหยาบ ตั้งจิตเมตตา มองทุกคนเป็นส่วนหนึ่งของสังคมที่ต้องอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข พูดด้วยความจริงที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและส่วนรวม พูดด้วยหลักการที่ถูกต้องเพื่อเสริมสร้างความปรองดองใน

ชุมชน 3. เมตตามโนกรรม การประพาสดีใจ ประกอบด้วย มีความเห็นถูกต้องเป็น
สัมมาทิฐิ คือเข้าใจในกฎของกรรมว่าทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ไม่คิดโลภมากอยากได้ของคนอื่น
และไม่พยายามพองร้ายเขา มองโลกในแง่ดีมีหน้าตายิ้มแย้ม แจ่มใสต่อเพื่อนในสังคม รู้จัก
ให้ออกาสและให้อภัยต่อกันและกันอยู่เสมอ มีจิตอาสาจิตสาธารณะช่วยเหลือสังคม เอาใจ
เขามาใส่ใจเราเพื่อให้อยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติสุข 4. สาธารณโภคิตา การแบ่งปัน
ประกอบด้วย รู้จักแบ่งปัน ช่วยเหลือเจือจานแม้ว่าจะเป็นสิ่งของเล็กน้อยก็ตาม พร้อม
เสียสละเวลาในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนและสังคม เสียสละสิ่งของให้
เป็นของกองกลางเพื่อการใช้สอยบริโภคร่วมกัน การแบ่งงานกันทำแบ่งผลประโยชน์อัน
เกิดขึ้นต่อกันอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม การแบ่งปันด้านปัจจัย 4 ทั้งอาหาร ที่อยู่อาศัย
เครื่องนุ่งห่มและยารักษาโรค ไม่เอารัดเอาเปรียบและมีความเสมอภาคต่อกัน เอื้อเฟื้อซึ่ง
กันและกัน 5. สีสสามัญญตา การเคารพระเบียบร่วมกัน ประกอบด้วย เคารพ รักษา
ระเบียบวินัยของส่วนรวมเสมอ การประพาสที่สุจริตตั้งงามมาตลอด ปฏิบัติหน้าที่ตาม
กฎหมายอย่างตรงไปตรงมา รักษาระเบียบวินัยของชุมชนเคารพในสิทธิเสรีภาพของสมาชิก
ไม่ก้าวร้าวหน้าที่กันไม่ถือตนว่าตัวเองยิ่งใหญ่กว่าผู้อื่น ไม่ถืออภิสิทธิ์ใดเหนือคนอื่นไม่ทำตน
ให้เป็นที่น่ารังเกียจหรือเสื่อมเสียแก่ชุมชน 6. ทิฏฐิสามัญญตา การมีความเห็นร่วมกัน
ประกอบด้วย ยึดหลักการประนีประนอมเพื่อช่วยให้ชุมชนและสังคมเกิดความยุติธรรม
สร้างการมีส่วนร่วมให้ทุกคนเข้ามาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ตกลงและให้
ความสำคัญในหลักการของชุมชนเป็นลำดับแรก การขับเคลื่อนชุมชนตามมติที่มีความเห็น
ร่วมกัน รู้จักแสวงหาจุดร่วมและสงวนไว้ซึ่งจุดต่างของกันและกัน ไม่ยึดถือความคิดของตน
เป็นใหญ่รู้จักยอมรับฟังความคิดเห็นของคนอื่น สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาสุริยะ
มทพโว (2564) ที่พบว่า การประยุกต์หลักสาราณียธรรม 6 มาใช้เพื่อเป็นตัวส่งเสริมให้เกิด
ความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรมากยิ่งขึ้น 1. เมตตากายกรรม (การกระทำดีต่อกัน)
ประกอบด้วย สุภาพเรียบร้อย ให้การช่วยเหลือ มีความเป็นกัลยาณมิตรต่อกัน เคารพใน
สิทธิเสรีภาพ 2. เมตตาวาจากรรม (การสื่อสารเข้าใจกัน) ประกอบด้วย วาจาสุภาพ บอกแจ้ง
สิ่งที่เป็นประโยชน์ เจรจาใช้เหตุผล เป็นกระบอกสื่อเชื่อมโยงความเข้าใจ 3. เมตตามโนกรรม (เคารพในความคิดผู้อื่น) ประกอบด้วย ตั้งจิตปรารถนาดี นึกคิดแต่ในสิ่งที่จะก่อ
ประโยชน์ แสดงความรักและไมตรี ยอมรับความคิดเห็น 4. สาธารณโภคี (การแบ่งปันกัน)
ประกอบด้วย แบ่งปันในสิ่งของที่ได้มาโดยชอบธรรม กระจายรายได้ที่เป็นธรรม ขจัดความ
เหลื่อมล้ำ 5. สีสสามัญญตา (การรักษาระเบียบวินัย) ประกอบด้วย รักษาระเบียบข้อบังคับ
ประพาสตามกฎระเบียบ ผดุงความยุติธรรม 6. ทิฏฐิสามัญญตา (เชื่อมั่นในหลักการ
ร่วมกัน) ประกอบด้วย มีความเห็นชอบร่วมกัน ปรับความเข้าใจด้วยเหตุผลและหลักการ
ยอมรับในความคิดเห็นที่แตกต่าง

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการวิจัยสามารถสังเคราะห์เป็นองค์ความรู้เกี่ยวกับการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี ได้ดังแผนภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพจะเห็นได้ว่ามีสาระสำคัญอยู่ 2 ส่วนคือ ส่วนเหตุผลและส่วนของความเข้มแข็งของชุมชน ซึ่งส่วนเหตุผลจะเป็นปัจจัยสำคัญให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี

หลักเหตุผล ได้แก่ หลักสรวาณียธรรม 6 ซึ่งเป็นปัจจัยสนับสนุนให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรียิ่งขึ้น ประกอบด้วยประชาชนในชุมชนมีการประพฤติดีทางกาย ประพฤติดีทางวาจา ประพฤติดีทางใจมีการแบ่งปัน การเคารพพระบิเญบร่วมนกัน และการมีความเห็นร่วมนกัน

ความเข้มแข็งของชุมชน ได้แก่ ความเข้มแข็งของชุมชนตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี ซึ่งเป็นผลจากการบริหารจัดการโดยใช้หลักสรวาณียธรรม 6

เป็นเงื่อนไขในการบริหารจัดการ ซึ่งส่งผลให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชน ทั้งในมิติด้านความมั่นคง มิติด้านความมั่งคั่ง และมิติด้านความยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ชุมชนตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี ควรนำหลักสารานุกรม 6 มากำหนดเป็นนโยบายในการสร้างชุมชนเข้มแข็ง โดยการบูรณาการกับการบริหารงานท้องถิ่นเพื่อให้เกิดความเข้มแข็งทั้งในด้านความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน ต่อไป
2. ชุมชนตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี ควรกำหนดนโยบายด้านความมั่นคงอย่างเป็นรูปธรรมเพื่อให้ประชาชนมีความสุข เน้นการบริหารจัดการสภาวะแวดล้อมของชุมชนให้มีความมั่นคง ปลอดภัย และมีความสงบเรียบร้อยในทุกระดับตั้งแต่ระดับชุมชน อำเภอ
3. ชุมชนตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี ควรกำหนดนโยบายที่มุ่งเน้นการพัฒนาคน เครื่องมือ เทคโนโลยี และระบบฐานข้อมูลของชุมชนให้มีความพร้อมเพื่อใช้งานในอนาคต

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ชุมชนตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี ควรส่งเสริมให้มีการนำหลักธรรมด้านเมตตาเมตตามโนกรรม ความปรารถนาดีต่อกันกับสมาชิกร่วมชุมชนมาปฏิบัติให้มาก ๆ โดยเฉพาะผู้นำชุมชนซึ่งจะเป็นต้นแบบให้ประชาชนปฏิบัติตามได้
2. ชุมชนตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี ควรน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติจนเกิดเป็นวิถี รู้จักใช้ของแต่พอสมควรเพียงพอต่อความต้องการของชีวิตและการใช้สอยเท่าที่จำเป็น

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับองค์ประกอบของชุมชนเข้มแข็ง โดยการสัมภาษณ์และสังเคราะห์องค์ประกอบจากภายในชุมชนเอง เพื่อให้เห็นตัวแปรหรือองค์ประกอบที่สำคัญภายในชุมชนที่เป็นต้นแบบ
2. การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแค่ในระดับตำบลเดียวดังนั้นควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งในระดับจังหวัดด้วยเพื่อให้เข้าใจแนวโน้มของการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งในภาพรวมของจังหวัด

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงสาธารณสุข. (2567). รายงานข้อมูลตำบลท่ามะนาว. สืบค้น 7 กันยายน 2567, จาก <https://shorturl.asia/kegBX>
- ณัฏฐา อมราภรณ์. (2564). รูปแบบการสร้างความรู้ความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรมหาวิทยาลัยสงฆ์ในประเทศไทย (ดุขฎฐินิพนธ์ปริญญาดุขฎฐฎิบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ประเวศ วะสี. (2553). การจัดการตนเองของชุมชนและท้องถิ่น. กรุงเทพฯ: บพิธการพิมพ์.
- พระมหาบรรพต กิตติปิฎโก. (2565). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลสาริกา อำเภอเมืองนครนายก จังหวัดนครนายก (ดุขฎฐินิพนธ์ปริญญาดุขฎฐฎิบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักข่าวกรมประชาสัมพันธ์. (2567). อธิบดีกรมการพัฒนาชุมชน นำคณะผู้บริหารกรมการพัฒนาชุมชน ลงพื้นที่ศึกษาดูงานกระบวนการแก้จนคนท่ามะนาว ตำบลท่ามะนาว อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี. สืบค้น 7 กันยายน 2567, จาก https://thainews.prd.go.th/th/news/print_news/TCATG2102212008335
- 87
- สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ. (2565). รายงานสรุปผลการดำเนินการตามยุทธศาสตร์ชาติ ประจำปี 2565. กรุงเทพฯ: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สุพระมหาสุริยะ มหัทโ. (2564). การประยุกต์หลักสาราณียธรรมเพื่อส่งเสริมความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรเทศบาลในจังหวัดนครราชสีมา (ดุขฎฐินิพนธ์ปริญญาดุขฎฐฎิบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- Yamane, T. (1973). *Statistic: An Introductory Analysis* (3rd ed.). New York: Harper and Row.